

Józef Pater

"Włocławskie dzieje Księdza Stefana Wyszyńskiego 1917-1946", Piotr Nitecki, Wrocław 2006 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 17/1, 286-288

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Szczególnym wyzwaniem dla Kościoła trzeciego tysiąclecia jest głoszenie ewangelicznego przesłania nadziei i chrześcijańskiej wizji człowieka. Bardzo ważnym zadaniem chrześcijan jest pomoc w zrozumieniu i pokonaniu napięcia, jakie nosi w sobie człowiek, w którym spotyka się skończoność z nieskończonością. Pragnienie nieśmiertelności towarzyszy człowiekowi od początków jego stworzenia. Dziś znacząca rolę w tym względzie odgrywa medycyna. Istnieje jednak silna pokusa rozwiązań, które sprzeniewierzają się godności człowieka. Na odmienne sposoby rozumienia zadania, które stawia sobie medycyna, wskazuje w swoim artykule J. Merecki SDS.

Ważnych aktualnych zagadnień dotyczą artykuły: ks. B. Giemzy SDS, który podejmuje refleksję nad zjawiskiem migracji w aspekcie pastoralnym; ks. K. Wonsa, który w kontekście XII Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów wprowadza w lekturę dokumenty roboczego „Słowo Boże w życiu i misji Kościoła” oraz ks. K. Pawliny, który analizuje ważne zagadnienie posługi kapłańskiej w kontekście duszpasterstwa młodzieży.

Na łamach drugiego tomu *Studia Salvatoriana Polonica* znajdujemy artykuł ks. F. Ferdka, który omawia zagadnienie przeobóstwienia człowieka w oparciu o utwór *Cherubinowy wędrowiec* Anioła Ślązaka, urodzonego na Dolnym Śląsku. Miłośnicy sztuki znajdą ciekawą lekturę w artykule J. Wrabca na temat architektury zespołu pałacowego w Bagnie, obecnej siedziby Wyższego Seminarium Duchownego Salwatorianów. Dział artykułów zamykają refleksje o B. W. Zuberta OFM, związane z przypadającą w 2008 roku 25. rocznicą promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz ks. R. Masarczyka SDS mające za przedmiot pogodę ducha w „Dzienniku duchowym” Sługi Bożego ks. Franciszka Marii od Krzyża Jordana, założyciela salwatorianów i salwatorianek.

Podobnie, jak w poprzednim tomie, ukazany został rytm życia i działalności Wyższego Seminarium Duchownego Salwatorianów w Bagnie poprzez recenzje, sprawozdania, między innymi z działalności naukowo-dydaktycznej Wyższego Seminarium Duchownego Salwatorianów w roku akademickim 2007/2008 oraz wybraną bibliografię salwatorianów za rok 2007.

Należy pogratulować Wspólnocie Wyższego Seminarium Duchownego Salwatorianów w Bagnie przedsięwzięcia wydawania ambitnego rocznika naukowego, jego zawartości merytorycznej i strony edytorskiej. Warto nie tylko wejrzeć głębiej w treść zaprezentowanych artykułów, ale również - o co proszą Wydawcy - podjąć współpracę ze strony innych uczelni i wyższych seminariów duchownych. Inicjatywa godna naśladowania.

Ks. Czesław Parzyśzek SAC

KS. PIOTR NITECKI, *Włocławskie dzieje ks. Stefana Wyszyńskiego 1917-1946*, Soli Deo, Wrocław 2006, ss. 320.

Postać kardynała Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski, wpisała się już na trwałe w najnowszą, a przy tym niezwykle trudną historię Polski. Świadczą o tym stawiane mu pomniki, nadawanie jego imienia ulicom, placom i szkołom, a także organizowane sympozja, prace naukowe i popularyzatorskie, poświęcone omówieniu jego nauki i roli, jaką odegrał w obronie tożsamości narodowej i religijnej w czasach komunizmu. Mimo upływu lat od śmierci kardynała Wyszyńskiego, można powiedzieć, że jego postać jest nadal żywa w zbiorowej świadomości Kościoła i narodu. Stosunkowo liczne publikacje

są tego najlepszym wyrazem. Warto jednak zwrócić uwagę, że zdecydowana większość opracowań poświęconych kard. Wyszyńskiemu koncentruje się głównie na okresie jego prymasowskiej posługi i podkreśla jej fundamentalne znaczenie w życiu Kościoła przez ponad trzydzieści lat powojennej rzeczywistości. W publikacjach tych trudno znaleźć odpowiedź na zasadnicze pytanie odnośnie do źródeł owej wielkości i znaczenia, które nie rodzą się przecież nagle i zwykle mają swoje korzenie we wczesnej młodości. Na to pytanie próbuje natomiast odpowiedzieć ks. Piotr Nitecki, autor recenzowanej książki pt. *Włocławskie dzieje ks. Stefana Wyszyńskiego 1917-1946*.

Recenzowana praca składa się ze wstępu, dwunastu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, indeksu osób i modlitwy o beatyfikację Stefana Kardynała Wyszyńskiego. Całość poprzedzona jest przedmową autorstwa ks. abp. Mariana Gołębiewskiego, metropolity wrocławskiego, który „jako licealista i kapłan wzrastał w klimacie wspomnień i w jakimś sensie w blaskach legendy wielkiego Prymasa Tysiąclecia”, będącego także kapłanem diecezji wrocławskiej.

Poszczególne rozdziały książki ks. Niteckiego, jakkolwiek zróżnicowane znacznie pod względem objętości, odsłaniają niejako poszczególne etapy życia i działalności ks. Stefana Wyszyńskiego. Może warto je przytoczyć, gdyż ukazują one zarówno wartość treściową recenzowanej pracy, jak i przygotowawcze etapy z życia ks. Wyszyńskiego do przyszłych obowiązków i zadań. Oto one: rozdz. I: *Droga ku kapłaństwu (1917-1924)*, w tym nauka w Niższym Seminarium Duchownym, studia w Wyższym Seminarium Duchownym i święcenia kapłańskie; rozdz. II: *Początki kapłańskiej posługi (1924-1925)*, a więc początki działalności publicystycznej i chrześcijańsko-społecznej; rozdz. III: *Studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1925-1929)*, obejmujące formację intelektualną, formację duchową i formację społeczną; rozdz. IV: *Podróż naukowa na zachód Europy (1929-1930)*, by zapoznać się z problematyką naukową i społeczną, zwłaszcza w Austrii, we Włoszech, Francji, w Belgii, Holandii i Niemczech; rozdz. V: *Wikariusz w Przedczu (1930-1931)*; rozdz. VI: *Posługa naukowo-dydaktyczna w seminarium duchownym (1931-1939)* jako wykładowca katolickiej nauki społecznej i prawa kanonicznego; rozdz. VII: *Praca redakcyjna w „Ateneum Kapłańskim” (1931-1939)*; rozdz. VIII: *Działalność chrześcijańsko-społeczna (1931-1939)*; rozdz. IX: *W Prymasowskiej Radzie Społecznej (1938-1939)*; rozdz. X: *Czas wojny i okupacji (1939-1945)* we Wrociszewie, w Kotłowie, w Zakopanem, w Tułowie, w Laskach; rozdz. XI: *Lata powojennej odbudowy (1945-1946)* w reaktywowaniu seminarium duchownego oraz działalności redakcyjnej i publicystycznej; i rozdz. XII: *Ku biskupstwu (1946)*.

Ks. Prof. Nitecki już wcześniej zajmował się osobą i nauczaniem Księdza Kardynała Wyszyńskiego, a zatem postać Prymasa Polski nie jest mu obca. Tym razem skoncentrował się jednak na wrocławskim okresie życia tego wielkiego i zasłużonego hierarchy. Starał się wykorzystać wszystko to, co przy aktualnym stanie wiedzy i dostępie do źródeł można było wykorzystać. Sięgnął więc do różnego rodzaju publikacji, wspomnień, kazań i zapisków. Zapoznał się również ze zbiorami archiwalnymi diecezji wrocławskiej, Archiwum Prymasa Polski w Gnieźnie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Instytutu Prymasowskiego, Instytutu Pamięci Narodowej oraz archiwum parafialnego w Przedczu, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Wspólnej Pracy we Włocławku, Archiwum Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża w Laskach. Zapoznał się także ze zbiorami archiwów diecezjalnych w Łomży, Warszawie i Lublinie. Sięgnął również do bogatego zbioru „Acta Hlondiana”, opracowanego przez ks. Stanisława

Kosińskiego SDB. Jak widać, baza źródłowa jest niezwykle bogata, co dla znanego i doświadczonego autora, jakim jest ks. prof. Piotr Nitecki, jest niezwykle ważne. Tym bardziej że mając dobrze opanowany warsztat pisarski i wnikliwą znajomość osoby Księdza Prymasa Wyszyńskiego z autopsji i literatury, autor pokusił się o ukazanie istotnych rysów młodego księdza Stefana Wyszyńskiego zarówno w czasie jego studiów, jak i w pracy duszpastersko-naukowej, które pozwoliły później dojrzałemu już biskupowi i kardynałowi Wyszyńskiemu występować w roli obrońcy praw narodu i Kościoła.

Praca ks. Niteckiego przynosi sporo informacji zarówno o ks. Stefanie Wyszyńskim, jak i o Kościele w Polsce z okresu międzywojennego. Ponadto stanowi doskonale uzupełnienie już istniejących prac o tym wielkim pasterzu Kościoła, głównie z lat studiów seminaryjnych, początków pracy duszpasterskiej i naukowo-społecznej.

Ks. Józef Pater

ANDRZEJ WIENCEK (red.), *Dzieje Kościoła w Polsce*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Kraków 2008, ss. 558.

Nakładem Wydawnictwa Szkolnego PWN w Krakowie ukazała się pod koniec 2008 roku monografia poświęcona dziejom Kościoła katolickiego w Polsce. Jak zaznaczył w słowie wprowadzającym jej pomysłodawca i naczelny redaktor, Andrzej Wienczek, pierwszą przyczyną powstania monografii był brak popularnej i łatwej w odbiorze książki o historii polskiego Kościoła. Owszem, można było napotkać stosunkowo liczne opracowania pod redakcją Jerzego Kłoczowskiego, ks. Zdzisława Obertyńskiego, ks. Bolesława Kumora, ks. Zygmunta Zielińskiego, Oskara Haleckiego czy innych autorów, ale „książki te, a właściwie dzieła naukowe, przeznaczone były raczej dla wąskiej grupy specjalistów: historyków, teologów, politologów” i tym samym nie funkcjonowały na szerokim rynku czytelnicy. Można je znaleźć w bibliotekach naukowych i czasami w antykwariatach, rzadziej natomiast w bibliotekach publicznych czy w zwykłej sprzedaży. Wynikało to zarówno z polityki kościelnej komunistycznych władz Polski, ograniczającej poprzez wszechwładną cenzurę wydawniczą oddziaływanie Kościoła na szersze kręgi społeczne, zwłaszcza na młodzież, jak i z wygórowanych ambicji pracowników naukowych, którzy niechętnie podejmowali się opracowania dzieł o charakterze popularno-naukowym, a tym bardziej popularyzatorskim.

Stąd już w 1948 roku znany historyk Kościoła i autor podręcznika, ks. prof. Józef Umiński, na Sekcji Historycznej Drugiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie z naciskiem podkreślał, że „jedną z najpilniejszych potrzeb w zakresie historiografii kościelnej, od dawna już żywo – zarówno przez koła kościelne, jak i świeckie – odczuwaną, jest opracowanie podręcznika polskich dziejów kościelnych”. Przypomniał też, że potrzebie tej próbowali w przeszłości zadośćuczynić: pijar ks. Teodor Ostrowski (zm. 1802), ks. Melchior Buliński (zm. 1877), ks. Kamil Kantak (zm. 1976) czy ewangelicki historyk Kościoła, lwowianin niemieckiego pochodzenia, Karl Völker (zm. 1937). Niestety, wydane przez nich podręczniki, niektóre wielotomowe, były zdaniem krytyków albo już przestarzałe, albo niedopracowane i wymagały głębszych studiów. Sam ks. prof. Umiński, opracowując dwutomowy podręcznik dziejów Kościoła powszechnego, nie omieszczał zamieścić w nim również historii Kościoła w Polsce. Świadom był jednak, że tak opracowany podręcznik dla studentów teologii,